

Tekenen in de Tijd 119

31 oktober-6 november 2021

Deze zondag opent de klimaatop in Glasgow. Duurzaamheid is een van de kernthema's voor het Huis van Dominicus. Erik Borgman onderstreept met paus Franciscus het belang om duurzaamheid persoonlijk te nemen. Het gaat om de vraag of ons leven waarachtig goed is.

Het lijkt moeilijk te voorkomen en het gebeurt ook al. De klimaatop in Glasgow, aangeduid als COP26, is nog maar net begonnen en wij zijn geneigd ons blind te staren op wat daar gebeurt. Sterker, de resultaten van de bijeenkomst in Italië van de twintig rijkste landen, de G20, wordt al als teleurstellend gezien omdat China, Rusland en de Verenigde Arabische Emiraten in de slotverklaring niet wilden vastleggen dat zij in 2050 een netto CO₂-uitstoot willen hebben bereikt van 0%. De conferentie in Glasgow is daarmee al aan de verliezende hand voordat zij goed en wel is begonnen.

Het is misschien niet verkeerd om daartegenover te wijzen op een citaat van paus Franciscus uit de encycliek *Laudato si'*:

Het doel is niet informatie te verzamelen of onze nieuwsgierigheid te verzadigen, maar ons smartelijk bewust te worden van hetgeen er met de wereld gebeurt, de moed te hebben om het in persoonlijk lijden te veranderen en zo te erkennen wat de bijdrage is die ieder kan leveren (no. 19).

We moeten de klimaatcrisis – en al die andere milieurampen die bezig zijn zich te voltrekken, zoals de in snel tempo teruglopende biodiversiteit – persoonlijk nemen. Het gaat ons aan en doet ons pijn. Op basis van deze pijn kunnen wij dan ontdekken wat er van ons gevraagd wordt en wat ons te doen staat. Dat heeft consequenties voor het beleid van regeringen, maar het begint bij ons. Wat willen wij met ons leven en hoe buigen wij het zodanig bij dat zich daarvan ook iets realiseert.

De paus wijst er in een voorwoord bij een op 12 november te verschijnen boek met reacties op *Laudato si'* op dat er inmiddels een hele reeks van verklaringen vanuit religieuze kringen is die pleiten voor een andere omgang met de aarde. (Een Engelse vertaling van deze tekst is hier te vinden <https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2021-10/pope-francis-time-to-develop-a-new-form-of-universal-solidarity.html>.) Behalve het werk van patriarch Bartholomeus van Constantinopel dat hij in zijn encycliek uitvoerig citeert, vermeldt de paus de Rabbinale Brief over Klimaatverandering, waarin meer dan 250 Joodse leiders in de Verenigde Staten opriepen tot actie, de Islamitische Verklaring Betreffende Mondiale Klimaatverandering die werd opgesteld na een tweedaagse milieuconferentie in Istanbul, de Boeddhistische Verklaring over Klimaatverandering, waarin boeddhistische leiders eveneens in 2015 de wereldleiders aanspreken op hun verantwoordelijkheid, en de Hindoe-verklaring over klimaatverandering getiteld *Bhumi Devi Ki Jai!*

Net als de andere teksten is ook deze laatste opgesteld in de aanloop naar de klimaatop in Parijs in 2015, maar de primair geadresseerden zijn niet de politici en de beleidsmakers. Het document stelt vast:

Door een combinatie van betekenisvolle actie, persoonlijke transformatie en onbaatzuchtige dienstbaarheid als daad van verering, zullen we in staat zijn de innerlijke en uiterlijke veranderingen teweeg te brengen die nodig zijn om de klimaatverandering te adresseren. Door dit te doen handelen we op een manier die trouw is aan onze Hindoe-ethos, filosofie en traditie.

Dit is een oproep tot wat paus Franciscus 'ecologische bekering' noemt die erop is gebaseerd dat wij de aanslagen op de aarde als ons gemeenschappelijk huis persoonlijk nemen, en daarmee het afwenden ervan eveneens.

Het *Katholiek Nieuwsblad* publiceert bij gelegenheid van de klimaatop in Glasgow een digitale special die hier te vinden is: <https://www.kn.nl/groen/>. Dit themanummer maakt in allerlei toonaarden duidelijk dat de inzet voor duurzaamheid geen politiek thema is waaraan je naar believen al dan niet belang kunt hechten. Evenmin als dat het geval is voor de mensenrechten of het bestrijden van armoede en racisme. Eerbied en zorg voor de aarde als ons gemeenschappelijk huis is een gebod dat voortdurend geschonden wordt, met alle gevolgen van dien.

Vanuit het Huis van Dominicus hebben wij van harte aan dit themanummer meegewerkt. Het hele nummer is lezenswaard, maar ik wijs graag op het artikel van Jan Jorrit Hasselaar, zowel econoom als theoloog en werkzaam aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Zijn *Amsterdam Centre for Religion and Sustainable Development* is een belangrijke partner voor het Huis van Dominicus. Hasselaar maakt duidelijk dat in alle discussies over klimaatverandering en de strijd daartegen het belang van de hoop vaak wordt vergeten. Mensen komen echter niet in beweging omdat ontwikkelingen bedreigend zijn, maar omdat ze het gevoel hebben dat ze kunnen omwenden naar iets positiefs. In aansluiting op gedachten van de vorig jaar overleden Engelse oud-opperrabbijn Jonathan Sacks stelt Hasselaar dat het voor werkelijk hoopvol handelen nodig is jezelf, de anderen en de wereld anders te gaan zien. De Bijbelse verhalen leren ons ontdekken dat wij allemaal zusters en broeders zijn op zoek naar rechtvaardige en levengevende relaties. Voor wie dat inziet, is duurzaamheid geen doel, maar is het leven zelf intrinsiek gericht op duurzaamheid en wordt van daaruit de omgang met onze omgeving en onze naasten duurzaam. Dat is heel iets anders dan voortdurend en met moeite proberen de CO₂- en stikstofuitstoot te beperken met de voortdurende zorg vooral niet te veel comfort in te leveren.

In het themanummer van *Katholiek Nieuwsblad* staat een gebed van de jezuïet Nikolaas Sintobin. Wij hebben het bij het begin van de top in Glasgow in de vespers gebeden:

Toen en nu en morgen

Wij danken U voor het leven.
U ligt aan de oorsprong van ons bestaan.
U heeft onze mooie wereld gemaakt.
De aarde en de zee, de bergen en de valleien,
al wat leeft, in zijn eindeloze pracht.
Toen en nu.

Wij danken U voor de mensen.

U heeft ons gewild, naar uw beeld en gelijkenis,
wij mogen delen in uw schoonheid en liefde.
U geeft ons het leven,
wij mogen dat doorgeven.
Toen en nu.

U vertrouwt ons die prachtige schepping toe.
Niet als eigendom, niet als speeltje,
niet enkel voor ons in deze tijd.
Wel voor allen en voor altijd.
Toen en nu en morgen.

Geef ons ook van uw wijsheid, moed en wilskracht,
om zorgzaam om te springen met dit enige geschenk.
Laat niet toe dat domheid, egoïsme en kortzichtigheid
uw vertrouwen schaden en uw werk vernietigen.
Geef dat wij verantwoordelijk zijn.
Nu.

Het biedt een goede mogelijkheid om de komende tijd de klimaatop in Glasgow
biddend te begeleiden.

Erik Borgman, lekendominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus